

Siyasi Partiler Yasası, Parti-içi Rekabet ve Ekonomik Performans

Doç. Dr. Kamil Yılmaz

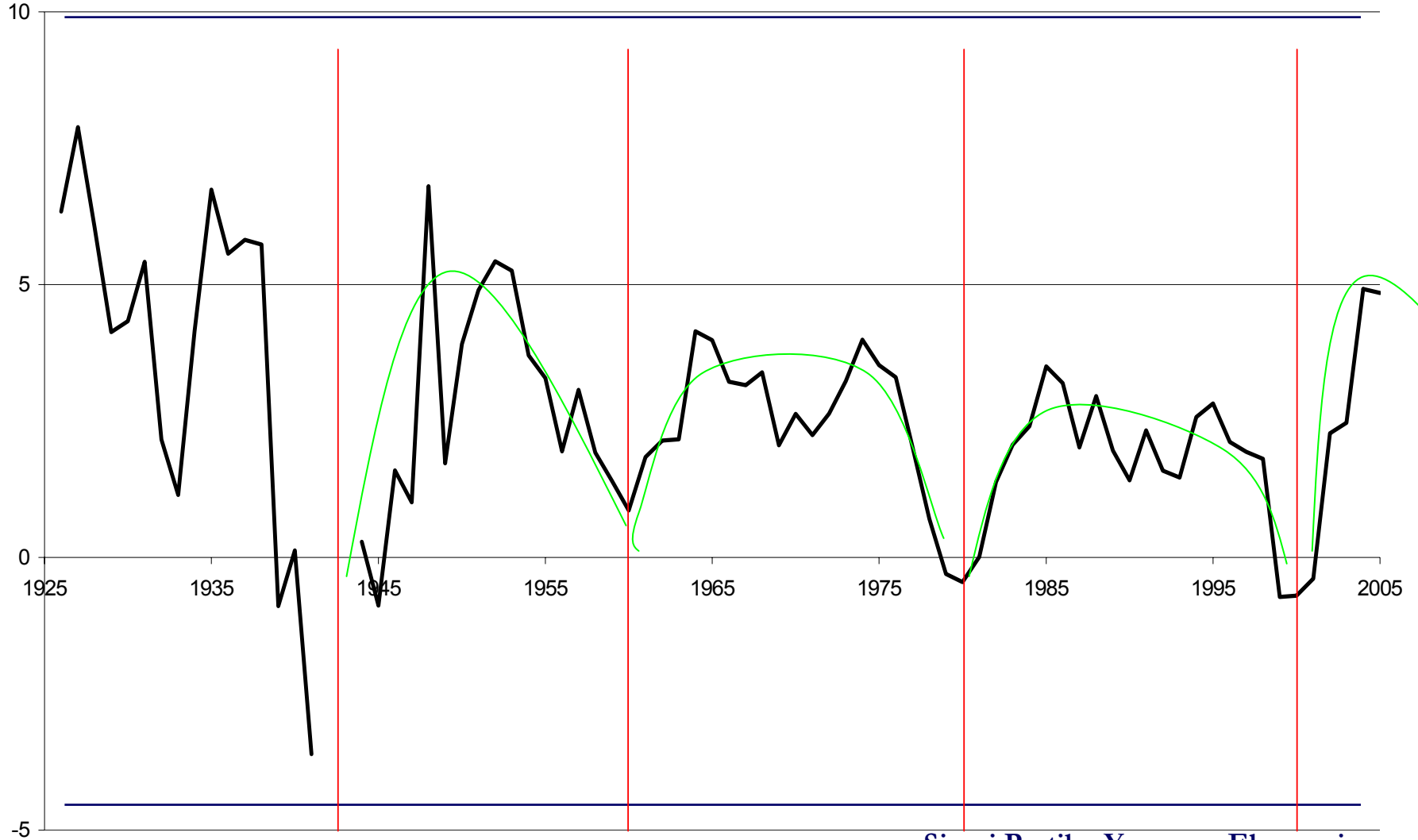
Koç Üniversitesi

TÜSİAD-Koç Üniversitesi Ekonomik Araştırma Forumu Konferansı

23 Ekim 2008

Kişi Başına GSYİH Büyüme Oranı, 1926-2005

(5-yıl hareketli ortalama, %)

Siyasi Partiler Yasası ve Ekonomi

Ekonomi Politik Yaklaşım

“Siyasal dürtüler ve tahditler doğru bir şekilde analize dahil edildiği zaman, ilk bakışta başarısız olarak görülen politikaların aslında çarpık ve eksik politik dürtülere verilen rasyonel tepkiler olduğu görülecektir. Ekonomi-politik yaklaşım bu başarısızlıkların neden art arda tekrarlandığını açıklamaya çalışır; Bu ‘yanlışların’ gerçekleşmesini mümkün kılan kurumsal özellikler anlaşılmadan ‘yanlışların’ düzeltilemeyeceğini öne sürer.”
Alberto Alesina.

Kaynak: Alesina, A., “Kaufman ve Stallings (1991) Üzerine Yorum”. Dornbusch, R. and S. Edwards, Eds., 1991, *The Macroeconomics of Populism in Latin America*, Chicago: The University of Chicago Press.

Özet

Rekabet demokrasinin özüdür. *J. Schumpeter, 1962*

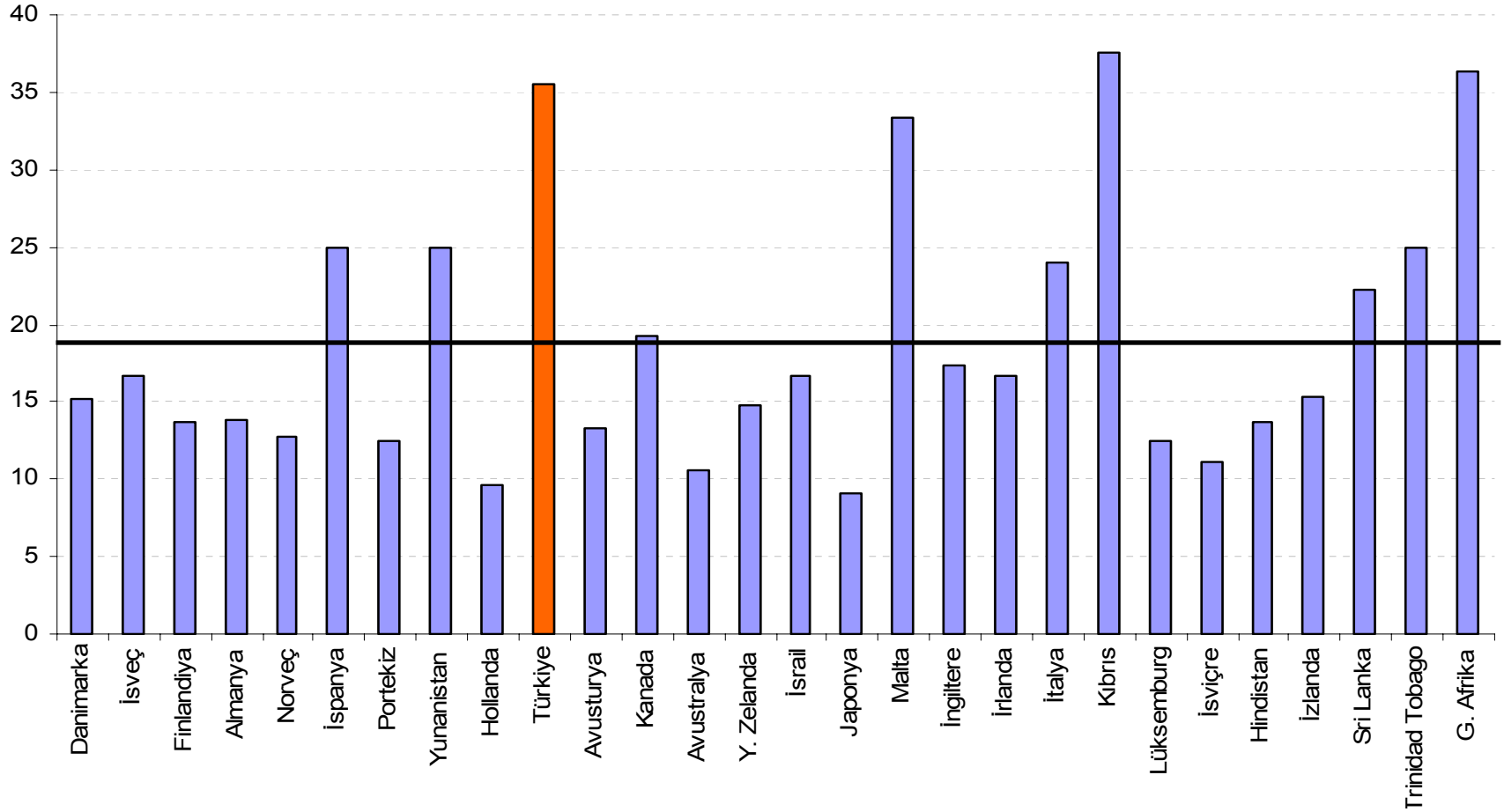
- ◆ Demokrasilerde siyasi rekabetin iki boyutu
 - ◆ Partilerarası Rekabet - Seçimler
 - ◆ Parti-içi Rekabet - Siyasi Partiler Yasası
- ◆ Partiler ve Liderlerin Görev Süreleri
- ◆ Cumhuriyetin Kuruluşundan Bugüne Elitler
- ◆ 1987 Sonrasında Seçimler: Merkez Sağ Partilerin Kaderi
- ◆ Siyasi Partiler Yasası Reformunun Gerekliliği
- ◆ Yüksek Enflasyonun Ekonomi Politikası

Karşılaştırmalı Analiz

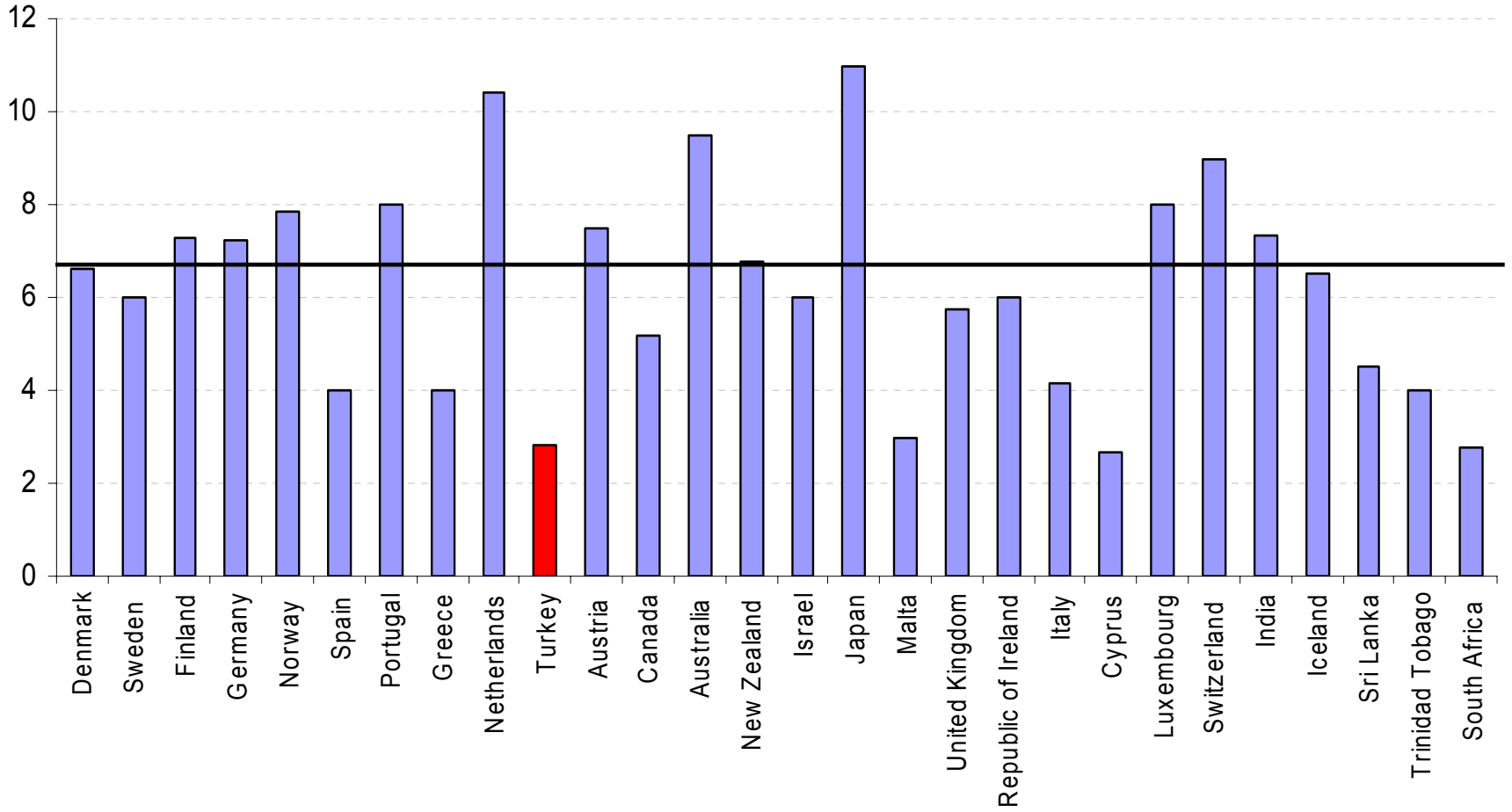
Siyasi Partiler ve Liderlerin Görev Süresi

- ◆ 29 ülkede, 117 siyasi parti verileri kullanılarak yapılan bir tez çalışmasında (Şakirler, 2008),
 - ◆ siyasi partilerde liderlerin görev sürelerini,
 - ◆ partilerin hangi aralıklarla lider değiştirdiğini
 - ◆ partilerin ortalama yaşam süreleri çerçevesinde incelendiği zaman ortaya ilginç bazı bulgular çıkmaktadır.
- ◆ 29 ülke için yapılan ekonometrik çalışma, seçim başarısızlığının liderlerin görev süresini kısalttığını göstermektedir.
- ◆ Türkiye’de ise seçim başarısızlığı ile parti liderlerinin görev süresi arasında bir ilişki olmadığı gösterilmektedir.

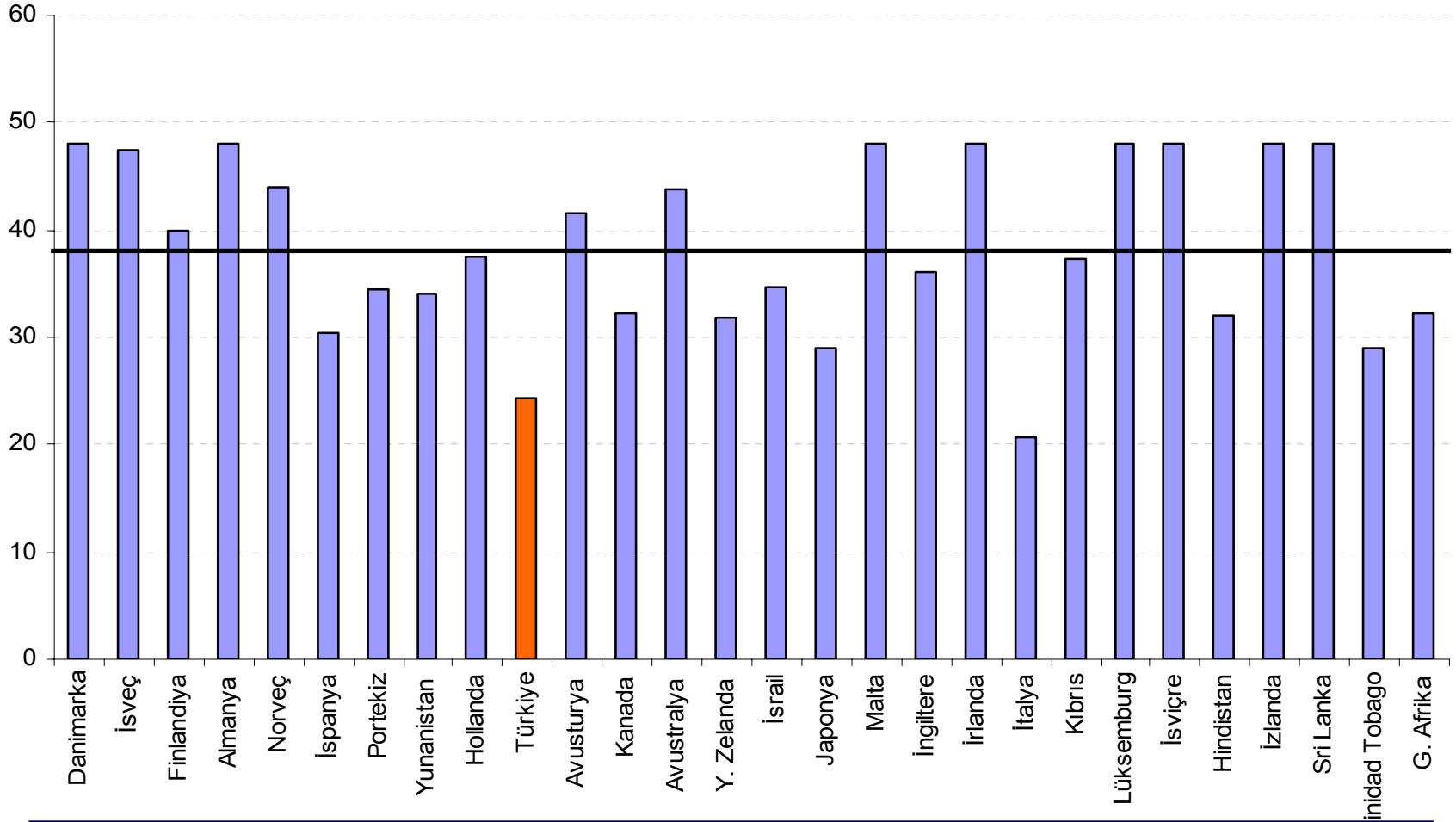
Lider Görev Süresi/Parti Ömrü (%)

Parti Başına Düşen Lider Sayısı (kişi)

Ortalama Parti Ömrü (yıl)

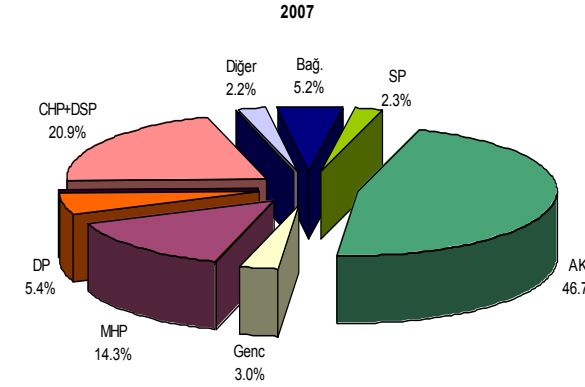
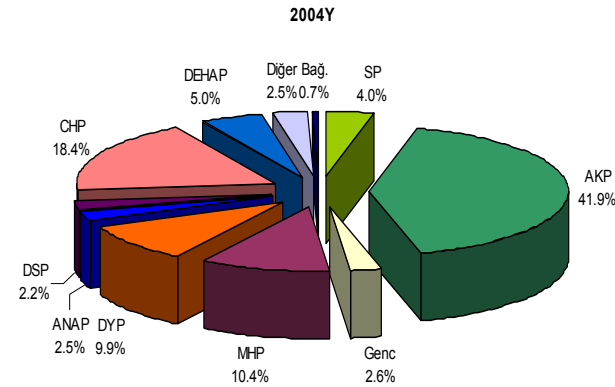
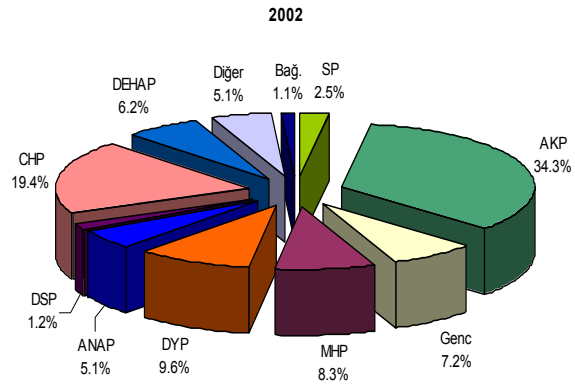
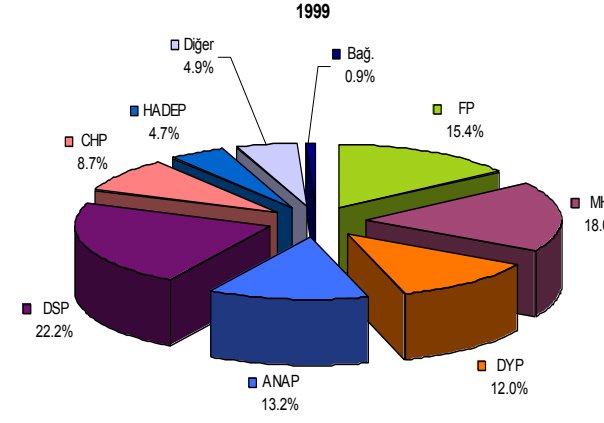
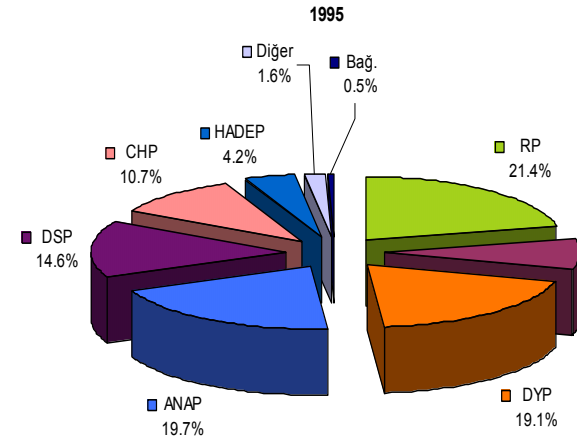
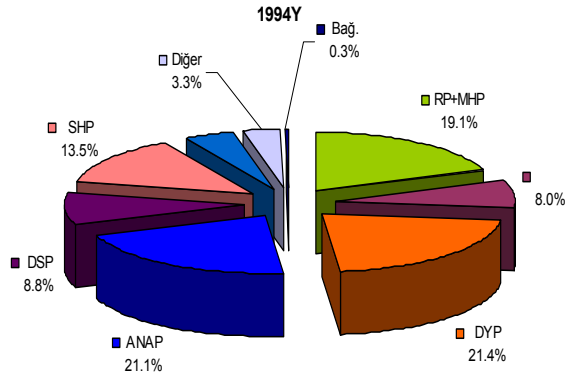
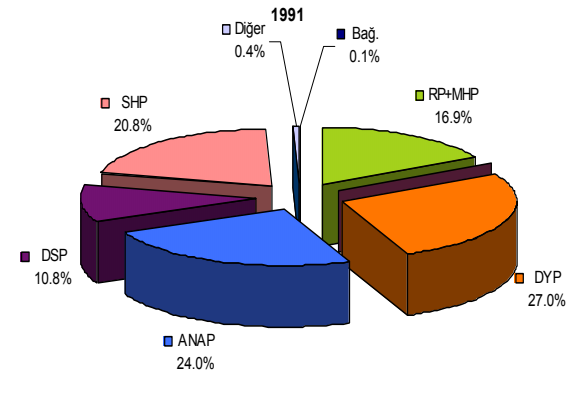
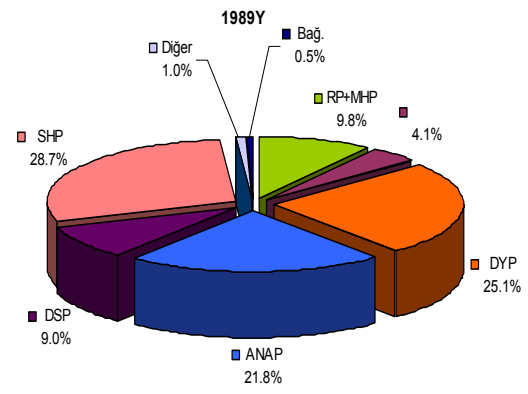
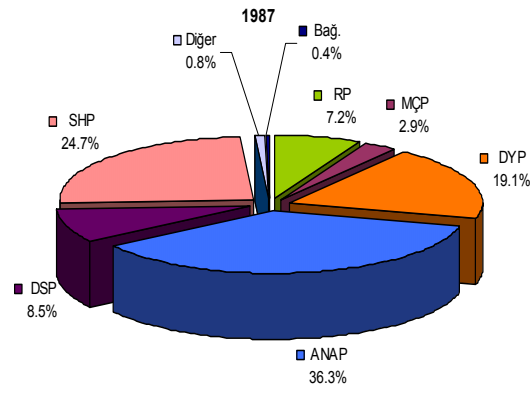
Karşılaştırmalı Analiz: Siyasi Partiler ve Liderler

- ◆ Türkiye’de liderlerin görev süresinin partilerin ömrüne oranı %35.7 ile ortalamanın (%19.2) çok üzerindedir.
- ◆ Benzer bir şekilde, parti başına düşen lider sayısına baktığımızda, 2.8 ile Türkiye’de bu oran 28 ülkenin ortalamasının (%6.8) çok altındadır.
- ◆ Liderlerini değiştiremeyen partilere ne olur?
 - ◆ Siyasi partilerin ortalama yaşam süresi Türkiye’de 24 yıl iken, 28 ülke ortalaması 38 yıldır.

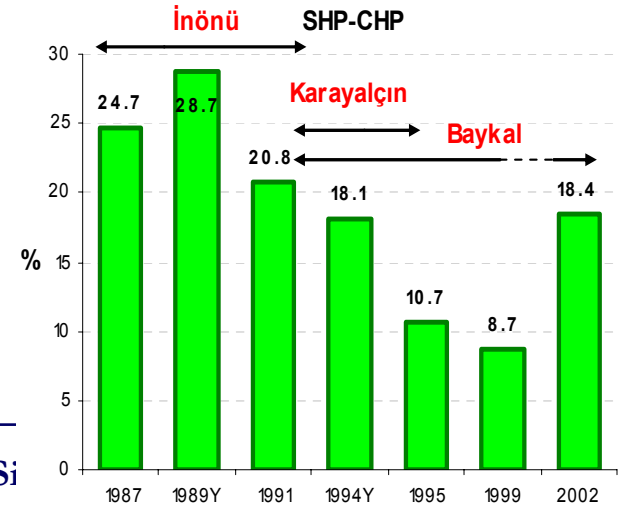
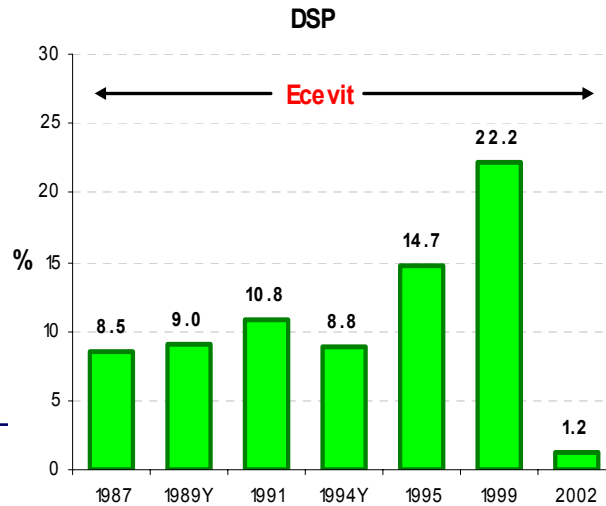
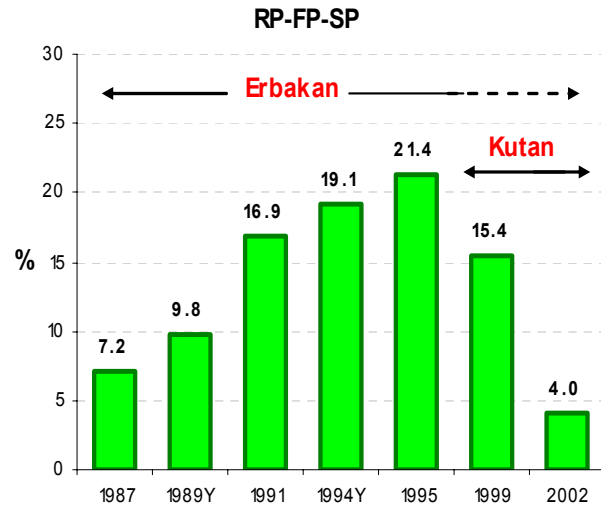
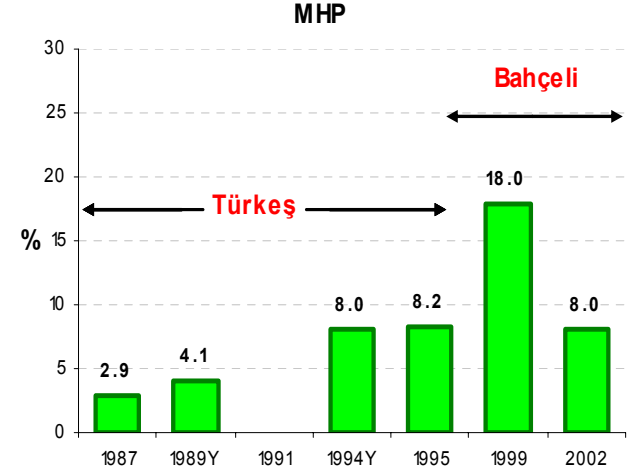
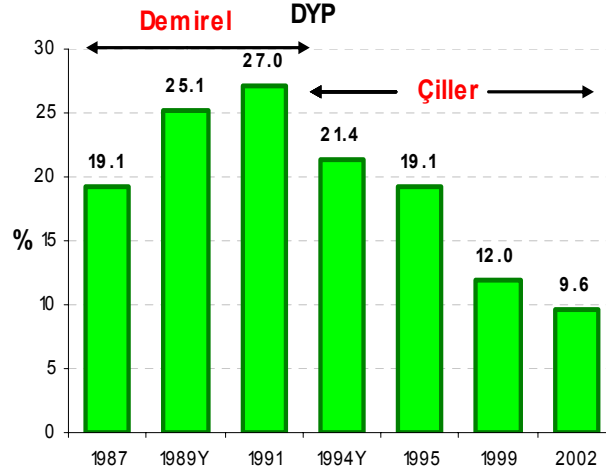
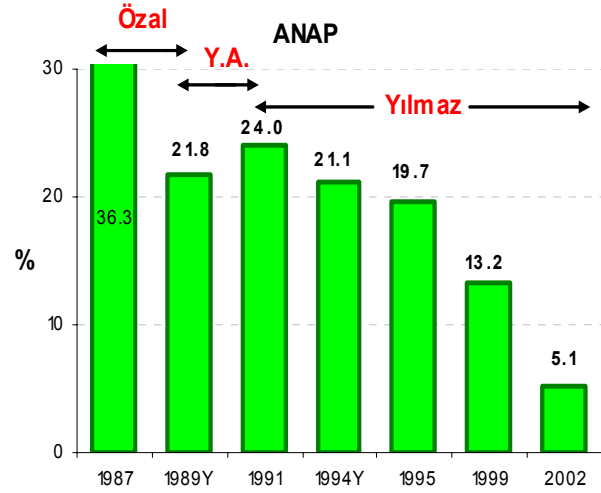
Cumhuriyetin Kuruluşundan Bugüne Elitler

- ◆ Askeri/sivil Bürokratik Elitler tarafından kurulan ve 1950'lere kadar onlar tarafından yönetilen Güçlü Devlet
- ◆ Bürokratik Elitler içindeki bölünme, ve 1946'da serbest seçimler
- ◆ Siyasi Elitler - Bürokratik Elitler ayrışması
- ◆ Demokrasi içinde iktidar Siyasi Elitler'e geçerken;
- ◆ Bürokratik Elitler'in görevi Devlet'in koruyucusu olarak yeniden tanımlandı
- ◆ Siyasi Elitler arasındaki rekabet toplumsal kırılma noktasına doğru ilerlerken, bürokratik elitler 1960 ve 1980 darbeleri ile müdahale etme ihtiyacı duydular
- ◆ 1997 sonrasında, dinci partilerin iktidarları karşısında asker-sivil bürokratik elitler devletin koruyucusu olarak görevlerini icra etmekte

1987 Sonrası Seçim Sonuçlarını İncelersek..

1987'den 2002'ye Seçim Performansları ve Liderler

1987 Sonrasında Seçim Sonuçları - Özet

- ◆ 1987 ve 1991 seçimlerinde yüzde 50'den fazla oy alan Merkez Sağ'ın iki partisi ANAP ve DYP bugün siyaset sahnesinden silinmiştir.
- ◆ DYP ve ANAP'ın başında sırasıyla 8 ve 11 yıl kalan parti liderleri, ancak partileri, ülke seçim barajının altında kaldıkları zaman liderlikten ayrılmaya yanaşmışlardır.
- ◆ Marjinal partiler oylarını zaman içinde arttırmışlar; ancak iktidar ortağı olduktan sonra ciddi oy kayıplarıyla karşılaşmışlardır.
- ◆ Marjinal partilerin karizmatik liderleri aktif siyasi hayatlarının sonuna kadar partilerinin başından ayrılmamışlardır

SPY'den bazı maddeler

- ◆ Madde 19 ve 20 - İl ve ilçe örgütlerini görevden almak konusunda bütün **yetki ve sorumluluk çerçevesi parti tüzüklerinde** belirlenir.
- ◆ Madde 14 - (Değişik 6. Fıkra: 3270 - 28.3.1986) Olağanüstü toplantılar, genel başkanın veya merkez karar ve yönetim kurulunun **lüzum göstermesi** veya **büyük kongre üyelerinin en az beşte birinin** yazılı istemi üzerine yapılır.
- ◆ Madde 37 - (Değişik: 3270 - 28.3.1986) Siyasi partiler, milletvekilliği genel veya ara seçimlerinde, adaylık için müracaat eden ve adaylığı uygun bulunanlar arasından, adayların tespitini; serbest, eşit, gizli oy açık tasnif esasları çerçevesinde, **tüzüklerinde belirleyecekleri usul ve esaslardan herhangi biri veya birkaçı** ile yapabilirler.
- ◆ Madde 42 - Siyasi partilerin ilçe teşkilatı, kendi çevrelerindeki üyelerini muntazam kayıt ve sıra numarası ve partiye giriş çıkış tarihleri ve üye hakkında diğer bilgileri ihtiva eden bir üye kayıt defterine kaydederler.

Siyasi Partiler Yasası ve Merkez Partiler

- ◆ 1982 Anayasası, 1983'de 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası ve Seçim Yasası ile siyasi elitler üzerinde etkin toplumsal denetleme mekanizmalarının kurulması mümkün olmaktan çıkarıldı.
- ◆ 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası, parti genel merkezlerine ve özellikle de parti liderine orantısız güç vermek suretiyle parti-içi rekabeti imkansız hale getirmektedir.
- ◆ Böylece, partilerin başındaki başarısız siyasi kadroların başarılı olmaya aday alternatiflerle değiştirilmesi engellenmektedir.
- ◆ Kendini yenileyemeyen merkez partiler seçimlerde oy kaybına uğrarken, seçmen oyunu daha önce denenmemiş olan uçlardaki marjinal partilere kaydırıyor.

Siyasi Partiler Yasası ve Marjinal Partiler

- ◆ İktidara ortak olan marjinal partilerin ilk açıklamaları aslında kendilerinin merkez partileri olduğunu vurgulamak oluyor.
- ◆ Ekonomik kriz sonrası yapılan 2002 seçimlerine giren bütün partiler denenmiş, ikisi hariç: AKP (%34.3) ve Genç Parti (%7.2). 15 ay önce kurulmuş olan AKP ilk defa girdiği seçimlerde iktidar oluyor.
- ◆ Bu arada giderek marjinalleşen merkez parti, Meclis'te temsil edildiği sürece koalisyon hükümetlerinde görev alma ihtimali sürmektedir; Genel başkan ve çevresindeki kadroların görevden ayrılması beklenemez.
- ◆ Ne zaman parti barajın altında oy alıp Meclis'e giremeyeceği anlaşılıyor, siyasi elitler partiyi terk ediyor
- ◆ Merkez Partiler tarih oluyor

Siyasi Partiler Yasası Reformu

- ◆ Siyasi elitlerin ellerindeki gücü parti çatısı altında kontrol altına almanın zorunlu koşulu siyasi partiler yasası reformunu bir an önce gerçekleştirmektir.
- ◆ Parti-içi rekabeti tamamen engelleyen SPY değiştirilmeden varolan siyasi sistemin sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlaması mümkün değildir
- ◆ Siyasi partiler ve seçim yasaları reformuyla, parti üyeleri ve delegelerinin başarısız lider kadroları değiştirmelerine imkan tanınmalı
- ◆ Böylece, demokratik siyasi rekabetin temel kurumları olan siyasi partilerin devamlılığı sağlanmalıdır.

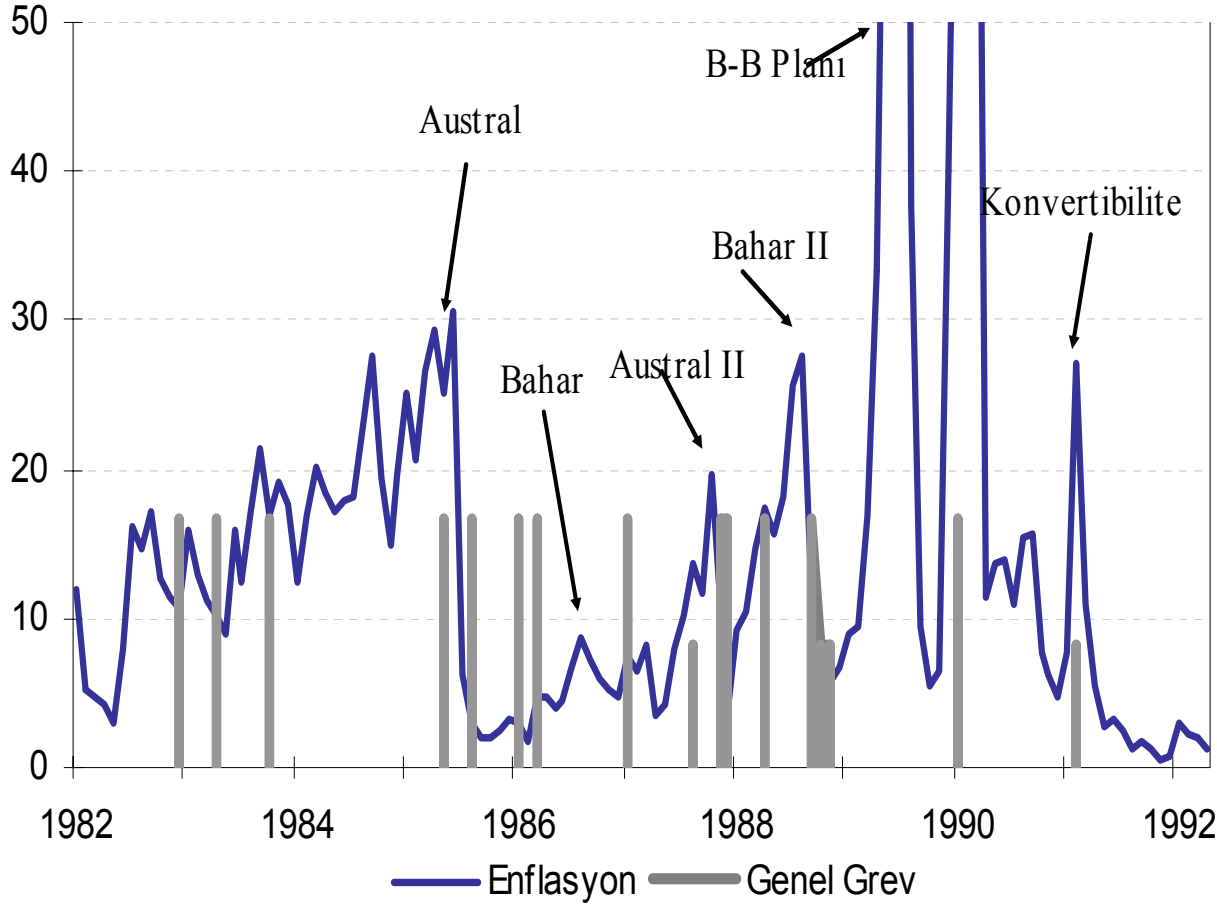
Siyasi Partiler Yasası Reformu

- ◆ Siyasi elitler ellerindeki gücün sınırlanmasını kabul etmemektedirler.
- ◆ Farklı partilerde ve farklı dünya görüşüne sahip de olsalar, siyasi partiler yasasının kendileri tarafından değiştirilmesi yönünde bir girişimi kendilerinden beklemek eşyanın doğasına aykırıdır.
- ◆ Hiç kimse, bugünkü siyasi partiler yasasıyla 2001 öncesinin popülist ve rant dağıtımını hedefine kilitlenen “başarısız” politikaların tekrarlanmayacağını garanti edemez.
- ◆ SPY’nin değiştirilmesi çözüme odaklı siyaset için zorunludur, ancak yeterli koşul değildir;
- ◆ Siyasi elitler üzerindeki toplumsal denetim mekanizmalarına işlerlik kazandıracak reformlar da mutlaka gerçekleştirilmelidir.

Yüksek Enflasyonun Ekonomi Politik Analizi

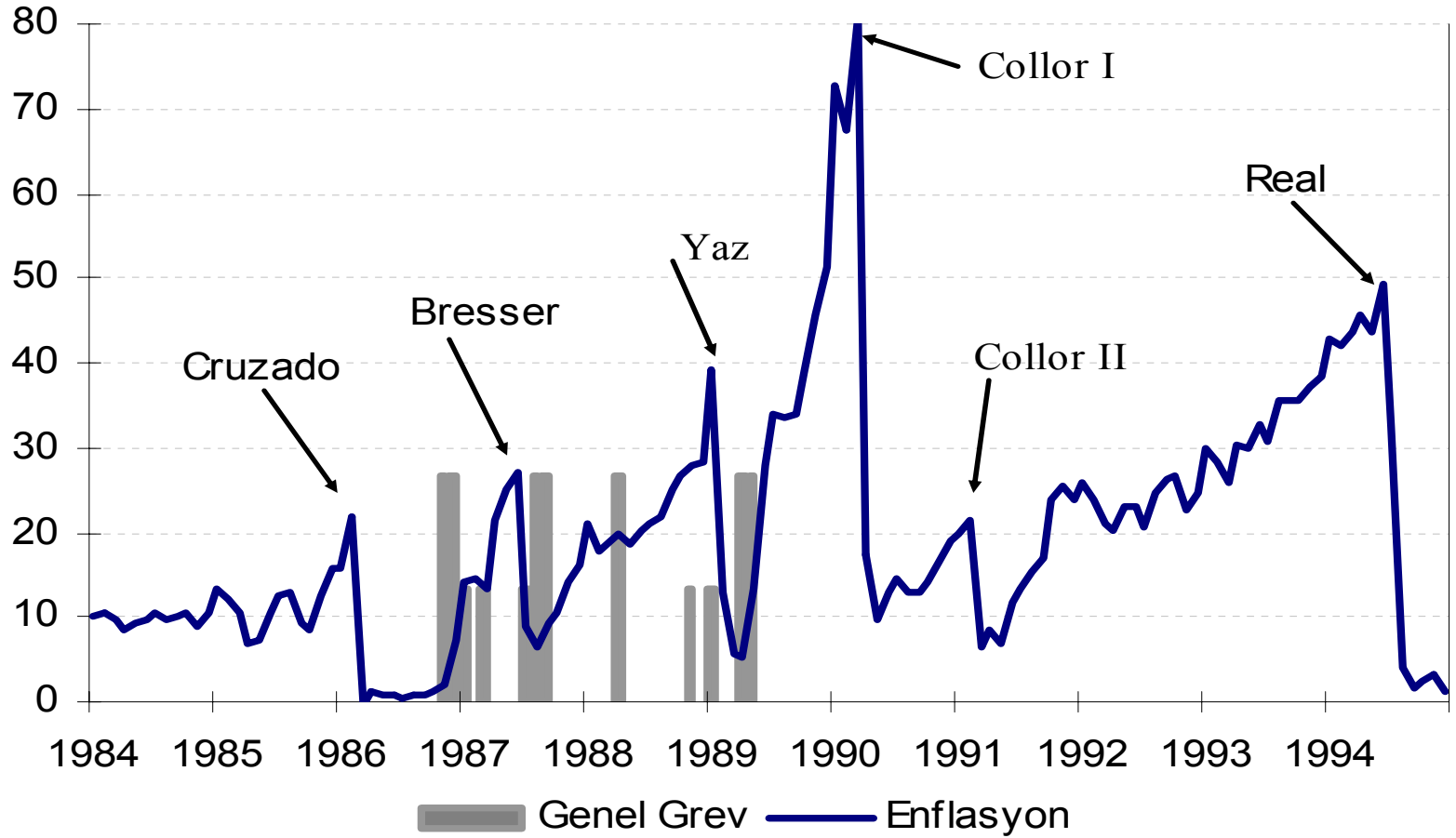
- ◆ Parti-içi rekabetin yanısıra, siyasi elitlerin elinde bulundurduğu gücü sınırlayabilecek toplumsal denetim mekanizmaları olmadan ‘yanlış’ ekonomi politikalarının tekrarlanmasının önüne geçmek zordur.
- ◆ Örnek, olarak Türkiye, Arjantin, Brezilya, ve İsrail’in enflasyon deneyimlerini kısaca inceleyelim.

Arjantin – Hiperenflasyona Giden Yol

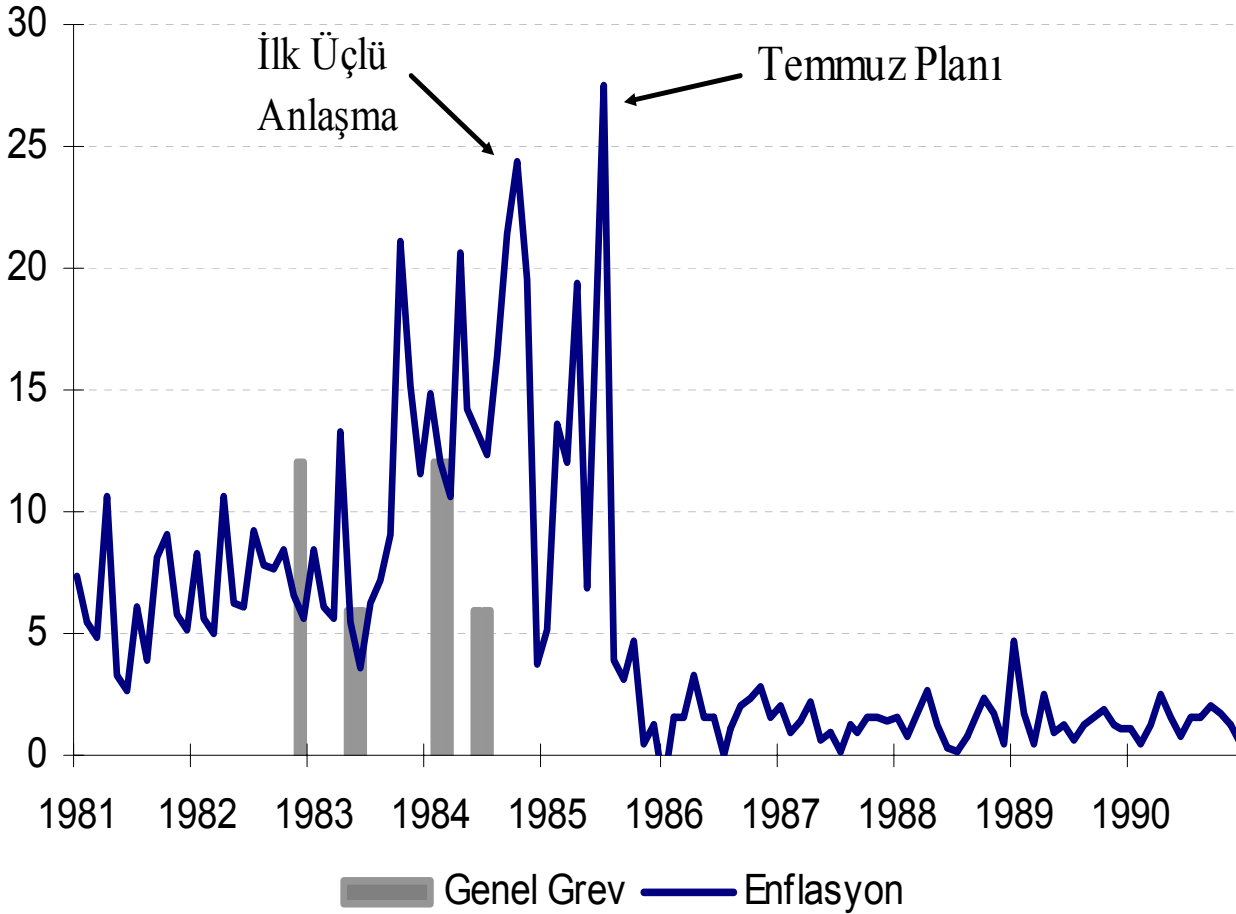

- ◆ 1982 Borç Krizi sonrasında dış borcu ödemek için para basan Arjantin ve Brezilya
- ◆ Hızla yükselen enflasyon
- ◆ Reel ücretlerin sınırsız düşmesine izin vermeyen sendikalar
- ◆ Genel Grevler
- ◆ Fiyat artışı → Ücret artışı → Fiyat artışı sarmalı:
Hiperenflasyon

Brezilya – Hiperenflasyona Giden Yol

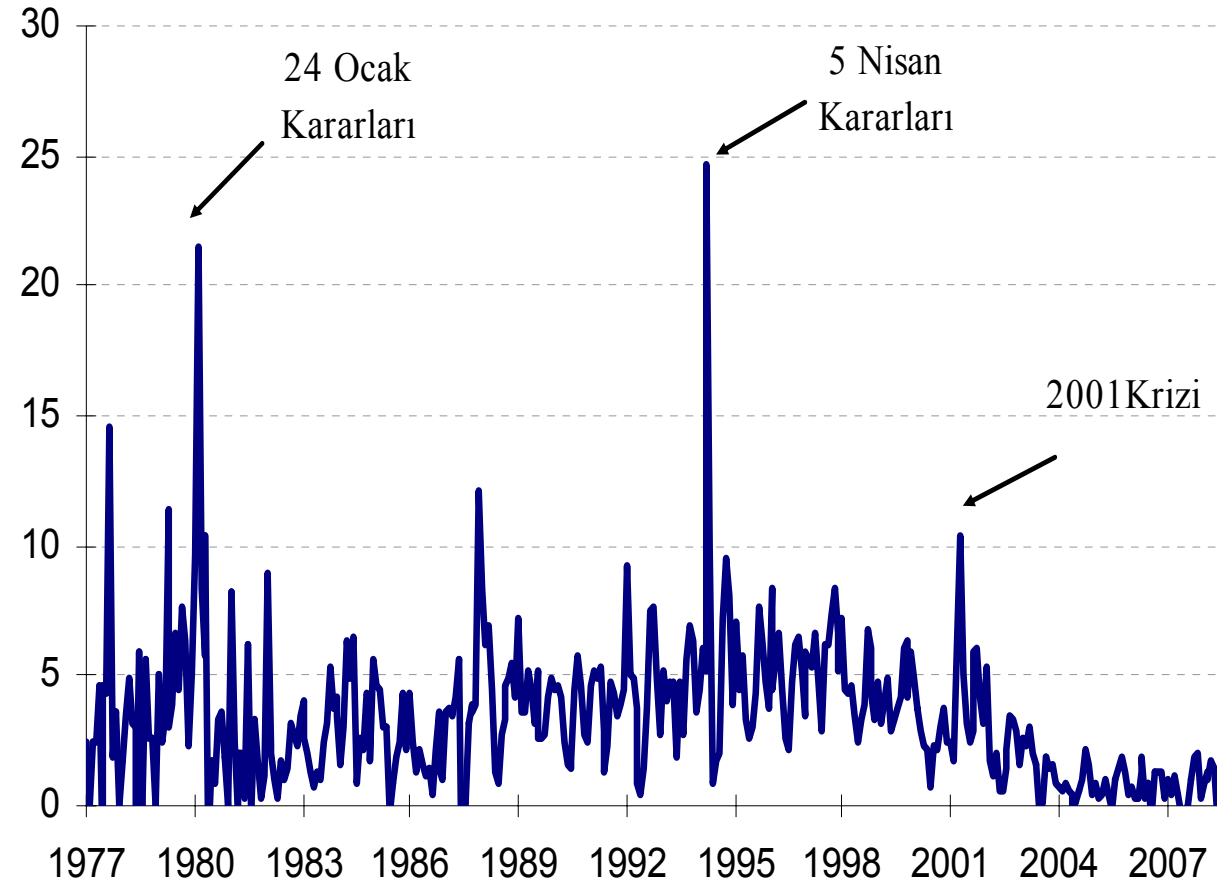

İsrail – Hiperenflasyona Giden Yol

- ◆ Lübnan Savaşı sırasında bütçe açıkları, hızla yükselen enflasyon
- ◆ Reel ücretlerin düşmesine karşı genel grevler
- ◆ Fiyat artışı → Ücret artışı → Fiyat artışı sarmalı:
Hiperenflasyon
- ◆ Üçlü (Hükümet-Histadrut-İşverenler) anlaşma sonrasında 1985'de enflasyonun kontrol altına alınması

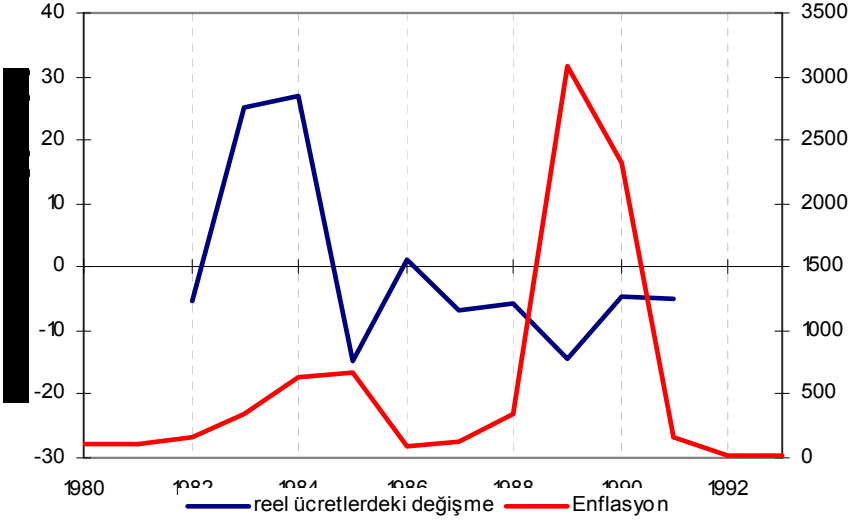
Türkiye – Uzun Süren Kronik Enflasyon Örneği

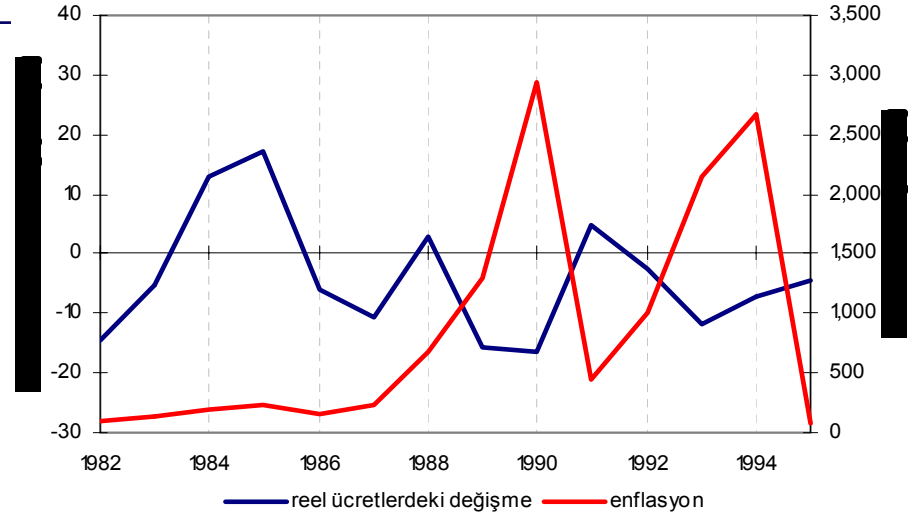
- ◆ 1987 sonrası artan siyasi rekabet, hızla artan bütçe açıkları
- ◆ Bütçe açıklarının borç ve para finansmanı
- ◆ Fiyat artışı ~~✗~~ Ücret artışı
- ◆ Sarmal olmayınca kronik enflasyon hiperenflasyona dönüşmedi.
- ◆ Reel ücretler 1980, ve 1994'de %30, 2001'de ile %12 oranında düştü.

Enflasyon ve Reel Ücret Değişme Oranı (%)

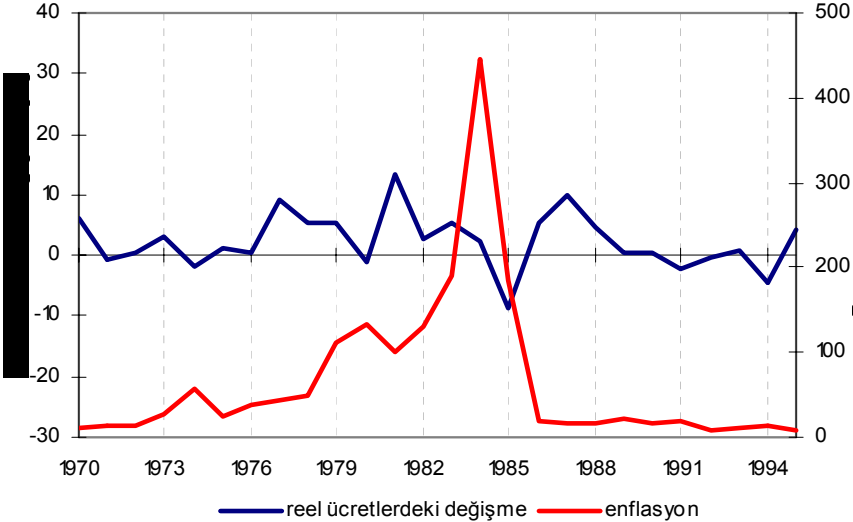
Arjantin

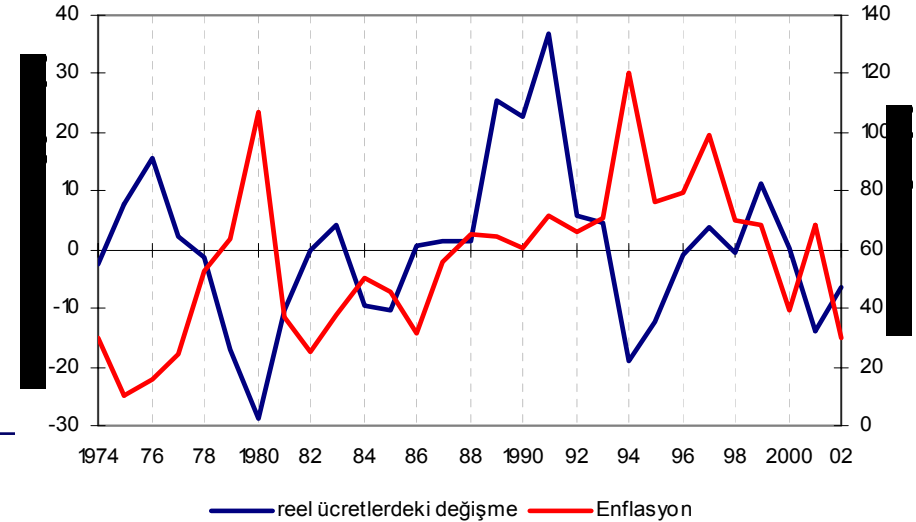
Brezilya

İsrail

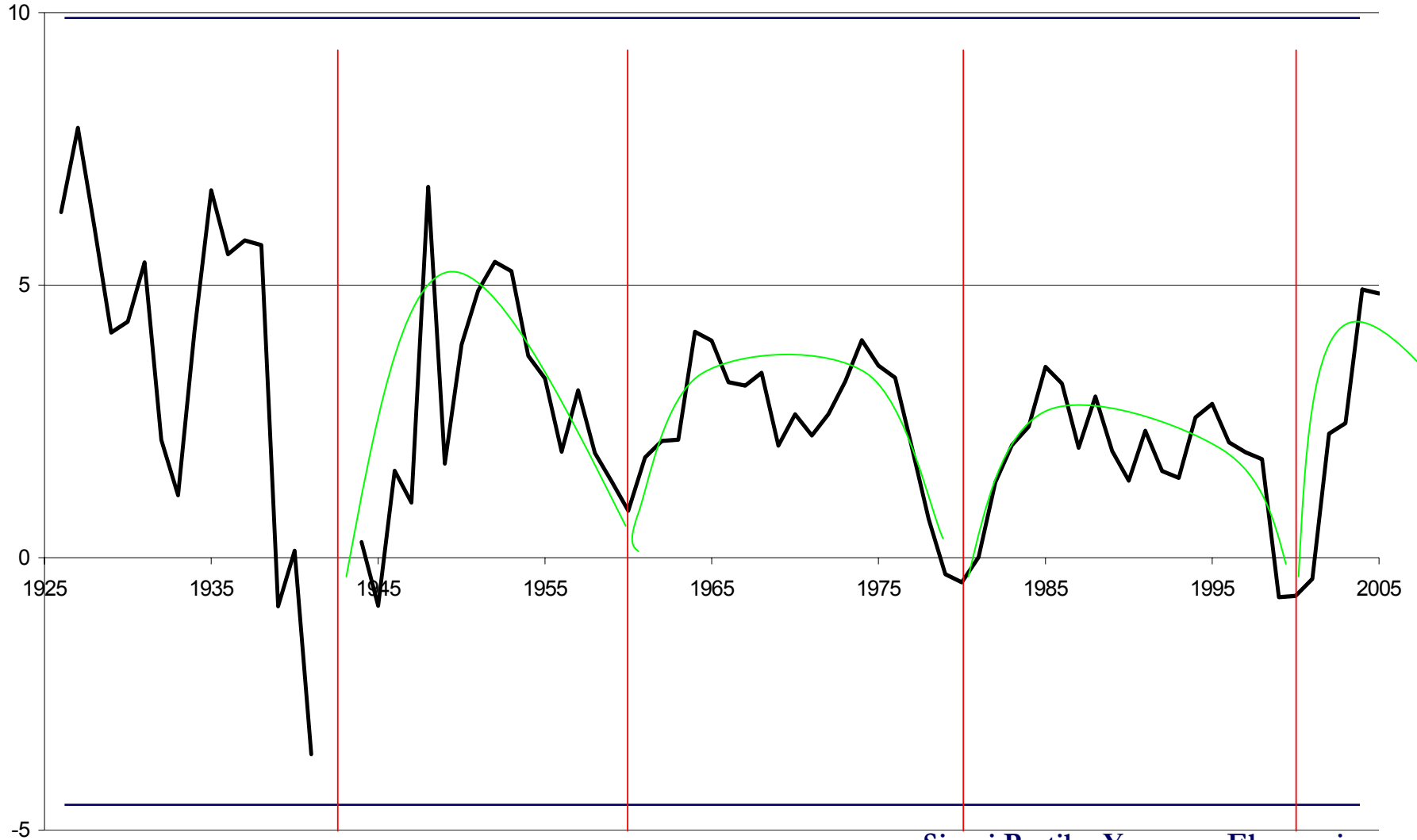

Türkiye

Kişi Başına GSYİH Büyüme Oranı, 1926-2005

(5-yıl hareketli ortalama, %)

Siyasi Partiler Yasası ve Ekonomi

Teşekkürler...